

II. tečaj
1849.

V četrtik 6. kimovca.

10. list
II. polovice.

Pošteni oče in malopridni sin.

(Konec.)

Viditi, da je pri Janezu tudi zdaj vse zastonj, ga spreobrniti, je skerbniemu očetu grozno grozno težko djalo. Njegove leta so že bile skorej pri kraji, in ne imeti komur poštenimu svojiga premoženja zapustiti, ga je noč in dan jedlo in grizlo. V teh težavah si kaj pomoči, skorej ne vé. Kmetija in kupčija ste mu silno veselo napredovale, in deleč je slovelo njegovo ime. Nar srečnejši na svetu bi bil on, ko bi mu bil Bog blagovolil umniga dediča dati, kterimu bi zamogel z mirnim sercam svoje blago izročiti. To je bila skerb, ki mu ni dala pokoja. — Pa česa ne stori slabost človeška! Desiravno je bil Janez tak, da ga živa duša ni pogledala, mu je vender oče premoženje volil. Prevelike ljubezni do njega, svojiga ediniga otroka, oslepljen, misli Lipovič, da bo nevesta, ki jo je bil sklenil kmalo v hišo vzeti, pri Janezu to nadomestila, česar doslej pri njem vse prizadevanje ni moglo opraviti. — Ali, kar kopriva ima ostati, začne zgodaj žgati. — Hči Oroskana, bogatiga soseda, pobožna in zlo marljivo deklè, sicer vzame po mnogim nagovarjanji sprideniga Janeza; sreče pak ni bilo nobene več pri Lipovičevi hiši. Vse premo-

ženje in prelepo blago je pri Janezovim gospodarstvu neizrečeno hirati jelo. Marjetica, njegova žena, je sicer verlo skerbela za pametno hiševanje. Kolikor ji je moč bilo, je vse v lepim redu opravljala; ali Janez, ki ga je neomejeno gospodarstvo močno napihnilo, podučne besede in djanja svoje ljubeznjive žene celó zanemarja.

Po smerti svojiga očeta, ki ga je sam vender še nekako berzdati umel, svoje nečimernosti in napčnosti v vsi popolnamosti razodeva. Med tem ko nevtrudljiva Marjetica domače opravila čversto oskerbljuje, grešni in strastni Janez po kerčmah neizmerno pijačeva in igra. Lepi denar, ki so ga pot in žulji ranciga očeta pridobili, dan na dan po nemarnim potrosuje. Kar ga njegovimu lakomnimu gerlu ostane, ga pa s svojimi gerdimi in pohujšljivimi pajdaši zapravi. Kolika žalost je to bila skerbni Marjetici, si slednji lahko misli! Vsako jutro, vsak večer, vsak dan in kedarkoli ga le vidi, ga s prijaznimi in ljubeznjivimi besedami svari, uči, nagovarja in k pravi pameti poverniti skuša. Ali, žali Bog! prazno slamo mlati. Še le slabši se vede, še le hujsi se obnaša.

Sleherna prijatelska in svarivna beseda je neko olje Janezovim strastim, ki pokončavnemu plamenu enake, švigati in divjati začnejo. Ne žlahta, ne soseska, ne noben človek ni mogel njegovimu hudobnimu počenjanju v okom priti. Vsa okolica ga je izveržek človeštva imenovala in zaničevala. Ker je bil ne le svoji hiši v pogreziven pogin, ampak tudi vsi srenji v nepopisljivo pohujšanje, se ga je slednji, kakor si bodi, znebiti želel. Neprenehama so ubogi Marjetici ušesa nabivali. Komej je zvedila, kako se je njen zanikerni mož tu pa tu, v ti pa ti tovaršii po nekeršansko vedel, je mogla koj od druge strani slišati, kako je tam pa tam blago zapravljjal in dolgove délal. Tako velika otožnost in žalost se za tega voljo njeniga serca primete, da ji je skorej obupati, ko bi ji blagi nauki keršanske vere ne bili na pomoč prihiteli. Ni imela zvestiga človeka na svetu, ki bi se

bila pri njem le količkine tolažbe in podpore nadjati smela. Samo stanovitna vera v Boga, ki mu je njena neomadeževana nedolžnost znana bila, jo v teh težavah in nadlogah zadostno tolaži in vmiri.

Ker ji je bil ves svet nasproten in je v svojim možu svojiga nar večiga sovražnika imela, je vedno le Boga molila, in njega, ki vsim zatiranim vernim dušam gotovo pomaga, milostiviga polajšanja svojih težav prosila. Ljubljeniga Andrejčika, ediniga otroka nesrečniga zakona, sicer po kersansko redi; ali sinček se ji berhek in razumni vidi. Rada bi ga bila še dalj časa v šolo pošiljala. Pa od veliciga posestva, ki ga je poprej v lasti imela, je gosposka zapravljivosti njeniga moža komej toliko otela, da se zdaj prav slabo živiti zamore. Vse drugo prekrasno blago se je razprodalo in med upovavce razdelilo. — Glejte! tako je peršla hiša, čigar prelepo ime in velika bogatija je malo prej še deleč slovela, po strašni zapravljivosti in razuzdanosti sprideniga gospodarja popolnoma na beraško palico. Janez si zdaj sicer lasé iz glave puli, se kesa in Marjetico svojo milo ženo za milosti in zamero prosi; pa vse prepozno, ker mu je od poprejšnjiga premoženja komej senca ostala.

Tako, glejte otročiči; kdor ne vboga je brez Boga, in po slabi tovaršii rada glava boli — pravita že stara pregovora.

Šemerl.

Nasledki lahkovernosti.

(Povést.)

Dokaj je bilo včasih vlačugarjev in ciganov po naših krajih. Zdaj so nekako zginili. Taki sleparji so ljudem kvasili, de znajo po brazdicah leve roke prihodnost človeka prerokovati, de so le kako periše moke, ali kak krajcar dobili. Marsikakiga lahkovérniga kmeta so oplazili. Ali zdaj so se že zúmili, takim ne več verjeti. Taki plašurji, če jih je več skupaj, v kaki dolini ostanejo in si svojo južino kuhajo. Na tako praznovajoče rokonače se namerita dva kmetiška fanta. Prec se jima približuje stara,

kruljeva in vsa pokvečena ciganka, ter ju prosi, ji roke pokazati, de jima bo prihodnost oznanila. Nekaj časa se sivi in kljukasti starki smējata, pa radovednost ju žene. in podasta ji roke. Tonetovo roko nar pred prime, se s svojimi suhimi persti za ušesam praska, roko sem in tje obrača, ogleduje in reče: Hm, Hm! fant, ti si pod srečno zvezdo rojen. Vsako delo ti bo šlo po sreči od rok, loti se, česar bodi, in doživel boš stare dni. Blaže, drugi fant, viditi, de temu tako dobro prerokuje, ji tudi roko pomoli. Temu napové tudi srečno in dolgo življenje, če bo le drugi mlaj preživel, do tega časa mu pa hude nesreče žugajo. Dasta ji vsaki nekaj in gresta svojo pot dalje. Oba si dobro v glavo vtisneta, kar jima je ciganka povedala.

Tone koj prihodno nedeljo skusi, če je ciganka resnico govorila. Podá se v igro. Igrajo dolgo dolgo. Tone le dobiva, takó, de si je bil tisti dan precej priigran. Zdaj so še le prav besede stare ciganke velavnost dobile.

Blaže tako že bolj slabiga zdravja, viditi, de se besede stare ciganke pri Tonetu tako dopolnijo, začne tudi misliti in se prav bati družiga mlaja. Tako mu brodi to po glavi, de od dne do dne bolj slabí in clo zboli. Menil je, de bo že mogel vmreti. Zmiraj oprasuje, kdaj de bo mlaj. Tega pa mu ni nobeden vedil prav natanjko povedati, ker ni bilo pratike pri hiši. Ko zmiraj le za mlaj poprašuje, mu rečejo oče: I kaj pa imaš z mlajem? — Blaže pové, kaj de mu je ciganka napovedala. Oče se tudi prestrašijo; pa verjeli vender niso tako zlo kot Blaže. Bilo je v nedeljo popoldne. Sosed, godec, pride v vas. Komaj stopi v hišo in pozdravi, mu naglo seže v besedo zajokani Blaže: „Sosed, ali vi veste, kdaj de bo mlaj?“ Sosed, ki je po godčevsko zmiraj rad kaj smešniga povedal, reče prav možko: „Pri meni je bil mlaj sinoč ob devetih.“ Ob tem času se je namreč sosod, godec, sinoč bril. Blaže, ki sosodove misli ni vedil, veselja poskoči. Vsa klavernost je preč. Še clo oče so sosedu verjeli, in mu začnejo vse od kraja do konca pripovedovati. Godca smeh sili. Tode se prav možko derži. Še le potem skrivnost

razodene, ko je bil mlaj že zares minil. 'Kdo bi se ne bil smejal! — Pa lejte, kako lahko bi bila Blažeta prevelik strah in žalost po lahkovernosti ob življenje pripravila! Berž obljudi nikoli več ne verjeti takim prerokam.

Kako se je pa Tonetu godilo?

Poln zaupanja v svojo srečo, misleč, de mu ne more spodleteti, se zmiraj bolj v igro zakopuje, ali kmalo mu sreča herbet oberne, on pa hud, de zgubivati začne, stavi še več, ker si tako zgubljen denar bolj naglo pridobiti misli. Pa še več zgubi. Vinjeni so bili vsi, se začno kregati — potlej se stepó, de so mogli Toneta domu nesti, in nič več ni vstal.

Taka se mu zgodi, kdor takim plašurskim prerokam kaj verjame,

Nace Dolinar.

Čudno zdravilo.

(Povést.)

Bedako v Lovre je bil merzliččen. Namesto k zučel¹ nimú zdravniku, se gre k popotnemu mazaču zdravit. Ta mu da orh debelo culico, rekoč: „To culico nosi na vratu. Čez tri dni ne bo od merzlice ne čuge, ne muge.“ Nato mu izroči bel listek. Na njem so bile zapisane te tri čudne besede:

ONK JAGANÓZ ORESPREVIL!

Mazač mu reče: „Če ne znaš sam brati, prosi koga, da ti besede, ki so na listku zapisane, tako dolgo bere, dokler si jih v glavo ne vbiješ. Te besede govori skozi tri dni vsako jutro trikrat, in sicer desno roko na čelu deržé; nikoli več se ne bo merzlica vernila.“ — Lovre: „Že prav, že prav; bom vse natanjko storil. Koliko sim pa dolžan?“

Mazač: „Nič več kot eno petico.“ Lovre mu jo z veseljem pomolí in gre. Ko je že pri vratih, zavpije dohtar Skaza: „Pa Bog vari, v culico polukati, kaj da je v njé! Zdravilo bi ob vso moč prišlo in nič ne pomagalo.

Domu priti pošlje Lovre berž po Bervarjeviga

Lukata, da bi mu listek prebral. Luka mu prebere dva-, trikrat. Lovre zijá kot žaba, kadar dežja prosi, in si nerazumljive besede v glavo vbija. Lukatu pa se čudno zdí, zakaj da so ene čerke toliko večji od drugih. Nevedama jih vžame vkup, in glej, kaj dobí iz njih!

O JAZ OSEL!

Luka zdaj v smeh, da mu hoče trebuh počiti. Lovre mu noče verjeti. Sam letí z listkam k starimu Piškurju, ki je umel tudi brati. Pa ta mu ravno tako pové. Lovre se zdaj repenči in togotí, da nikoli takiga. Teče v kerčmo, kjer je bil popotni mazač. Ali ta jo je bil že pobrisal.

Lovre razterga ves razkačen listek in culico s čudnim zdravilam. Pač čudno zdravilo: sam pepél in pa tri . . . cerknjene muhe. Lovreta hoče togote konec biti. Kerčmarjevi se pa hohotajo, da je kaj. Kravar za pečjo se oglasi. „Za orehovo lupino pepela in tri muhe sreberno petico dati, to je pa že predrago.“

Lovreta, ki je bil že tako slab, jeza tako prevzame, da omedli. Komaj so ga obudili. Pa to še ni bilo zadosti. Hudobni otroci so mu poverh prideli „Pepelomuhec“, in ga s tem pridevkam povsod dražili, kjer so ga vidili. Lovre bi bil rajši vselej eno za ušesa dobil, kot to ime slišal.

Na kmetih je — Bogu bodi potoženo — slaba naveda, da hodijo ljudje namesto k zučenim zdravnikom, h konjodircam, konjodirkam in drugim mazačem po zdravila. Za take in tiste, ki bi jih vtegnili posnemati, je spisana ta povest.

J. Navratil.

Boljši kratka sprava, kakor dolga pravda,

Prismejali so se gospod kaplan v šolo, rekoč: „Kaj smešnega sim včeraj na veliki cesti srečal. Dva se nasproti pripeljata, kakor bi se ne vidila, ter se nobeden ne zogné.“

Kedar že prav terdo zadeneta, naglo z vozov skočita, ter se skregata. Jurko: Zakaj se nisi zognil? Janko:

Zakaj pa ti ne? Jurko: Mi ni bilo potreba. Janko: Meni tudi ne. Jurko: Ali si bil slep? Janko: Mislim de si le ti bil. Jurko: Ti bom zdaj pokazal! (seže po sekiro, in mu žuga kola posékati, rekoč;) Boš v stran vozil? Janko: Per moj dun, de ne. Jurko spet sekiro vtakne rekoč: Bom pa jez. Causi! Bistahor! — Tako je bila pravda končana.“

Vsi se Jurku smejejo, ki se je Janku toliko grozil, potem si pa tako lepo henjal. „Kateri je bil bolj moder?“ — harajo gospod kaplán. „Jurko, ki je odhenjal,“ vsi odgovorijo. Tudi vi se radi zognite; in če ne morete, rajši odhenjajte, naj bo na cesti ali doma. — „Kdo pa se mora na cesti zogniti?“ vpraša Jarčev Peter.

- 1) Po cesarski postavi mora na cesti vsakter, srečaje se, na pravo voziti. Cesarska pošta se po navadi ne zogne; za to posteljon od daleč v rožič zatróbi.
- 2) Navdol je potreba zavirati, in pa s coklo, kjer je na dolgo. Na takih krajih kažejo table zaverto kolo. Zavir je potreba predstavljati, de se šinja na kolesi ne vžge ino ne zgloda.
- 3) Na Horvaškim kaže kolo na koli harmico ali muto, de se plača. Na tabli je písano, koliko od glave. Dobro, kdor pozna, ino se ne da goljfati. Veliki vozovi, ki široke šinje imajo, ino jim Parizarji pravijo, le pol cestnine plačajo.
- 4) Po stranskih cestah še lése najdemo, de so ravno ploti ino meje povegrane. Dolžnost je lése zapirati, ino ljudi škode varovati. —
- 5) Živina, ki ima kosmate ušesa, se mora zvesto varovati, de se nesreča ne prigodi, nar več pa konji. Prenagla vožnja je posebno nevarna in prepovedana. Lastnik, ki hlapcu preneglo voziti vkaže, plača po cesarski postavi od 50 do 100 gl. kazni, kedar se kaka nesreča zgodi. Hlapec, ki sam po svoji glavi naglo vozi, je po 14 dni zapert. Kdor koga povози, bo od 3 dni do 3 mescov v ječi. Kdor konje brez varha pusti, de uidejo, če se je škoda storila, bo po 1 mesenc dni se v ječi postil. Po zími morajo konji v sankah kregulje ímeti.

(Blaše ino Nežica,)

Smertna nevarnost, kjer mošt vre.

Iz mošta, ki vre, se vzdigujejo vidne jagodice ali mehurčki nekiga hlapa, ki mu pravijo učeni vogelnokislina. Vogelnokislina zrak tako spridi, da človeka, ko bi trenil zaduši. Ker je težji od navadnega zraka, se sešeno na tla vleče. Ne stopi tedaj brez skerbi v vinohram, kjer veliko mošta ali ola (pive) vre. Še manj se prederzani v takim hramu prenočiti. Tvoja zadnja noč bi vtegnila biti. Tak hud zrak se nareja tudi v podzemeljskih votlinah, v rudnicah, vodnjakih i. t. d. Kjer luč ne gori, tudi človek pogine. Toraj nosijo rudarji v nevarnih jamah nalaš zato narejene svetilnice ali lampe sabo, ki jih pred-se molé.

Zastavica.

Kedaj v mlinu kolo samo teče?
Агапка. Кадар vse drunge stojé.

Nove šolske bukve.

(V novim pravopisu.)

Pri gospej Rozalii Eger v Ljubljani so ravno natisnili v novim pravopisu bukvice:

Mali Blaže v prvi šoli.

Kako se hitro brati uči.

Kakor vemo, je te bukvice po naročilu slavnega gosp. A. Slomška, Lavantinskega škofa, verli domorodec gosp. Krajnc, dekleški učitelj v Celji, bravcam „Drobtinice“ dobro znan, — in sicer tako izverstno spisal, da nismo dosihmal še nobenih takih za obadva tečaja prve male šole v rokah imeli. — Prečastitljivo vodstvo Celjskih malih šol, ki je z velikim prizadevanjem natis oskerbelo, živo živo zaprosimo, cenno „Maliga Blažeta“ berž ko berž po novicah oznaniti in priprave pota storiti, da bi se „Mali Blaže“ že prihodnje leto v vse slovenske male šole vvel.

Bukvice obsežejo razun a b c c e d e i. t. d. povesti, basni, natoroznanske spise, veliko podukov za vsakdanje življenje, pesmi, na koncu razštevanko (Eins in Eins), poštevanko (Ein mahl Eins) in nekoliko nenavadnih besed. Beseda je čisto slovenska, gladka, otrokam lahko razumljiva.

Natis z različnimi natisnimi in novimi pisnimi čerkami in popir sta tudi prav prijetna. Slava gosp. spisatelju! Slava Vam vsim, ki ste „Maliga Blažeta“ na nogé spravili!

Rozalija Eger, založnica, J. Navratil, odgovorni vrednik.